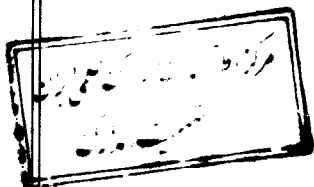

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

٢٥١٩٥

دانشگاه فردوسی «مشهد»

دانشکده ادبیات و علوم انسانی دکتر علی شریعتی

پایان نامه کارشناسی ارشد

رشته پژوهشگری علوم اجتماعی

موضوع:

علل بزهکاری نوجوانان - مشهد

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر علی سیلانیان طوسی

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر منوچهر عسگری

۱۲۸۷۰/۲

مؤلف:

علیم سرابندی

مرداد ۱۳۷۶

۲۵۱۹۵

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

باسمه تعالی

صورت جلسه پایان نامه کارشناسی ارشد

((گروه آموزشی علوم اجتماعی))

طبق دعوت نامه قبلی دوره‌های تخصصی علوم اجتماعی وبه موجب

امضاء کنندگان زیر ، هیأت داوران پایان نامه تحصیلی آقای علیم سرابندی
کارشناسی ارشد علوم اجتماعی ساعت ۹ صبح روز چهارشنبه تاریخ ۲۲/۵/۷۶ در دانشکده ادبیات

حضور یافتند .

موضوع رساله دانشجوی مزبور « علل بزهکاری نوجوانان در شهر مشهد» بود. جلسه باقرات آیاتی
از کلام ... مجید آغاز شد و با توضیحاتی در مورد رساله و مندرجات آن از سوی استاد راهنما - ادامه یافت،
آنگاه آقای: علیم سرابندی خطاب به دفاعیه خود را قرائت کردند و در باب شیوه کار و محتوای

رساله مطالبی بیان داشتند ، سپس پرسشهای هیأت داوران آغاز شد و بعد آقای : علیم سرابندی
به دفاع از رساله خود پرداختند و به پرسشهای هیأت داوران پاسخ دادند .

پس از پایان دفاع مشار الیه ، جلسه در ساعت ۱۱/۱۵ به عنوان تنفس و شور تعطیل شد
و سرانجام پس از بررسی ارزشهای رساله و شیوه کار ، هیأت داوران ، این رساله را با در نظر گرفتن

ماده ۲۶ آیین نامه شرایط دریافت درجه کارشناسی ارشد علوم اجتماعی به اتفاق آراء با درجه ۱۸/۵
تایید کردند .

بدین ترتیب و با تصویب رساله مزبور ، آقای : علیم سرابندی
کارشناسی ارشد علوم اجتماعی: نائل آمدند . آ

استاد منتخب گروه : آقای دکتر صدر نبوی:

استاد راهنما : آقای دکتر سیلانیان استاد مشاور آقای دکتر عسگری

طوسی

۷۶/۵/۲۲

بسمه تعالی

تقدیر و تشکر

حمد و سپاس قادر متعال را که انسان را از هر نظر موزون آفریده و هر استعدادی را در وجود او خلق نموده و بندگان را مشمول لطف و رحمت خویش قرار داده است.

پس از شکر و حمد ذات اقدس خداوندی، تشکر و قدردانی میشود از زحمات بی دریغ و راهنمایی های ارزنده استاد عالیقدر خودم جناب آقای دکتر علی سیلانیاں طوسی که با برخوردی بسیار صمیمی و مهربان و صبر و متانت در هر زمانی که با ایشان تماس داشتم هم آموزنده مسائل علمی و راهنمای من در این تحقیق بودند و هم آموزنده مسائل معنوی و اخلاقی که از وجود پر برکت ایشان کسب فیض می نمودم.

خداوند به ایشان عمر پر برکت عنایت فرماید.

همچنین تشکر و قدردانی میشود از جناب آقای دکتر منوچهر عسگری استاد مشاور این رساله که ارشادات ایشان مؤثر در پر بار شدم تحقیق گردیده است.

و نیز از همکاران و هم کلاسی های ارجمندم :

جناب آقای موسوی

جناب آقای قزلی

جناب آقای پیر صاحب

جناب آقای حسینی

سرکار خانم تبرائی

تشکر و قدردانی می گردد

چکیده:

شروع انحرافات نوجوانان از محیط خانواده است در خانواده شخص متولد میشود و دوران نوجوانی را در آنجا طی می‌کند در آنجا جامعه‌پذیری او شکل می‌گیرد جامعه‌پذیری مکانیزم اخذ هنجارها، ارزشها و اعتقادات اجتماعی است به عبارت دیگر جامعه‌پذیری فرایندی است که بوسیله آن شخص عضو گروه یا جامعه می‌شود.

فرایند اجتماعی شدن در صورتی ناموفق است که نتواند هنجارهای جامعه را ملکه افراد سازد آنهایی که هنجارهای اجتماعی را ملکه ذهنشان نساخته‌اند از قانون شکنی احساس پشیمانی یا شرمساری نمی‌کنند.

همچنین نابهنجاری و مجرمیت‌هایی ناشی از عدم تحقق غرایز و نیازهای نوجوانان می‌باشد که خانواده نقش اساسی در ارضای نیازها دارد.

بطور کلی خانواده و اعضاء آن، محله و مردم، مدرسه و مربیان، مبلغین ارزشهای اعتقادی و دینی و وسایل ارتباط جمعی نقش بسیار مؤثر در تعلیم ارزشها و هنجارهای مشترک جامعه را دارند و می‌توانند عوامل مؤثری در جلوگیری از ارتکاب جرایم نوجوانان و سایر آحاد مردم جامعه باشند.

Abstract

The beginning of youth deviancy is in the family, where he is born and spent his childhood and adolescence. There he learns how to socialize. Socialization is the mechanism of obtaining social norms, values and believes.

In other words socialization is a process by which one becomes an accepted member of society.

If the process of socialization fails to make the people deeply believe in the social norms, then they feel no shame and will not regret to violate the law.

Also youth deviancy and crimes originated from the unfulfillment of natural instincts can be successfully resolved by family.

Generally speaking the members of family, people in the neighborhood, school, teachers the preachers of religious believes and values and the mass media can all have an extremely effective role in educating common social norms and values and can also be very effective in prohibition of deviancies and crimes in youth and other social group.

فهرست مطالب کلی

مقدمه

۱. تعاریف و مفاهیم

۲. چهارچوب تئوریک

۳. روش تحقیق

۴. استخراج و تحلیل یافته‌ها

۵. خلاصه و نتیجه‌گیری

۶. آینده‌نگری و پیشنهادات

فهرست مطالب جزئی

عنوان	صفحه
-------	------

پیشگفتار

مقدمه

۱. تعاریف مفاهیم

۱-۱ تعریف بزه یا جرم

۱-۲ رفتار نابهنجار

۱-۳ تعریف جرم شناسی جنائی

۱-۴ جامعه و اقدامات تامینی بزهکاران

۲. چهارچوب تئوریک

۲-۱ تئوری‌های تحقیق

۱-۲-۱ تئوری سلسله مراتب نیازها

۲-۲-۱ تئوری شهرنشینی

۳-۲-۱ تئوری نابرابری اجتماعی

۴-۲-۱ تئوری معاشرتهای ترجیحی

۵-۲-۱ تئوری سیستمی خانواده

۶-۲-۱ تئوری برچسب یا انگ

۷-۲-۱ تئوری اجتماعی شدن یا جامعه پذیری

۸-۲-۱ تئوری کنترل اجتماعی یا نظارت اجتماعی

۹-۲-۱ تئوری بازسازی اجتماعی یا مددکاری اجتماعی

فهرست مطالب جزئی

عنوان	صفحه
-------	------

..... ۱۰-۲-۱ تئوری تکنیک‌های خنثی‌کننده هنجارها	
..... ۱۱-۲-۱ تئوری آنومی مرتون	
..... ۱۲-۲-۱ تئوری ترکیب و تعدد عوامل بزهکاری یا انگیزه‌های جرم	
..... ۱۳-۲-۱ تئوری گروه‌های مرجع	
..... ۱۴-۲-۱ تئوری ناهماهنگی شناختی	
..... ۱۵-۲-۱ تئوری از خودبیگانگی اجتماعی	
..... ۱۶-۲-۱ تئوری تعهد و علقه‌های اجتماعی	
..... ۱۷-۲-۱ تئوری مبادله اجتماعی	
..... ۱۸-۲-۱ تئوری قانون حرارتی بزهکاری	
..... ۲-۲ تئوری‌های مورد عمل در این تحقیق	
..... ۱-۲-۲ تئوری اجتماعی شدن یا جامعه‌پذیری	
..... ۲-۲-۲ تئوری کنترل اجتماعی یا نظارت اجتماعی	
..... ۳-۲-۲ تئوری نیازها	
..... ۴-۲-۲ تئوری مبادله اجتماعی	
..... ۵-۲-۲ تئوری نابهنجاری اجتماعی یا آنومی	
..... ۲-۳ نتیجه مباحث چهارچوب تئوریک	
..... ۱-۲-۳ عوامل خانوادگی	
..... ۲-۲-۳ عوامل گروهی	
..... ۳-۲-۳ عوامل انگیزشی	

فهرست مطالب جزئی

عنوان	صفحه
-------	------

۳. روش تحقیق

۳-۱ تئوری‌های مورد استفاده

۳-۲ سئوالات

۳-۳ جامعه آماری

۴. استخراج و تحلیل یافته‌ها

۵. خلاصه و نتیجه‌گیری

۶. آینده‌نگری و پیشنهادات

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

«لقد خلقنا الانسان في احسن تقويم»

«سورة مبارکه التین - آیه ۴»

که ما آدمی را در نیکوتر اعتدالی بیافریدیم

پیشگفتار:

بزهکاری نوجوانان معلول عوامل متعددی است که تفکیک و مجزا نمودن آنها کاری مشکل است در قرن بیستم نابهنجاری و انحرافات نوجوانان از مهمترین معضلات اجتماعی به شمار می‌آید توصیه بر این است که برای سلامت اجتماع باید ابتدا جلوگیری از کجروی‌ها نمود به عبارت دیگر درمان کجروی رفتارهای نابهنجار اجتماعی بشود و ثانیاً جامعه برای جفظ و نگهداری سلامت خود باید به مبارزه شدید با کجروی‌ها بپردازد. همچنان که از نتیجه این تحقیق بدست می‌آید عوامل مؤثر در ارتکاب جرم و بزهکاری نوجوانان عوامل خانودگی، عوامل گروهی و عوامل انگیزشی می‌باشد خانواده رکن اصلی در فرایند اجتماعی شدن (جامعه پذیری) نوجوان را برعهده دارد، مادر در خانواده می‌تواند با مگهداری و مراقبت صحیص فرزند زمینه سلامت روح و روان را در او فراهم نماید احساس امنیت به فرزند بدهد و با عواطف مادرانه بسیاری از هنجارهای متعارف جامعه را به فرزند بیاموزد با صبر و بردباری حتی الامکان در صدد رفع نیازهای ضروری کودک بر آمده و زمینه رشد جسمی و روحی او را فراهم نماید لذا خانواده و بخصوص مادران نقش مؤثر در شکل‌گیری شخصیت نوجوانان دارند.

نکته دیگر اینکه عوامل محیطی و گروهی از جمله مربیان مدارس و مبلغین

ارزشهای فرهنگی و دینی و وسائل ارتباط جمعی مبادیست در نهادینه کردن همجاریهای اجتماعی و سپس درونی کردن آنها در بین نوجوانان و کلید آحاد مردم بصورت اصولی و علمی مشارکت داشته باشند و ارزشهای مشترک جامعه را آموزش دهند.

همچنین مسئولین محترم نیز می‌باید در پرکردن اوقات فراغت نوجوانان به شیوه‌ایی اصولی و قابل پذیرش کوشش بنمایند تا ضمن بهره‌گیری از کلیه وسائل علمی و فرهنگی ریشه انحرافات و کجرفتاریهای اجتماعی از میان برداشته شود و زمینه برای رشد و تعالی نوجوانان فراهم گردد.

مقدمه

مسائل و مشکلاتی که در این قرن جوتمع بشری از جمله جامعه ما با آن روبرو است انحرافات اجتماعی نوجوانان است که بطرق علمی می باید مورد بررسی قرار گرفته و درمان و پیشگیری شود برای تأمین سلامت جامعه می باسیت ریشه این انحرافات را پیدا نمود و طرق درمان نیز پیشنهاد شود. ددرمان محرفین و بازسازی آنها و برگرداندنشان به جامعه از ضروریات اجتماعی است.

پیشگیری مهم تر از درمان است.

مهمترین نقش در پیش گیری جرائم بر عهده خانواده می باشد چون شخصیت فرد در خانواده شکل می گیرد .

«اگر جریان جامعه پذیری عمیقاً صورت گیرد و دوام آورد، افراد جامعه از مشابتهای فراوانی برخوردار خواهند شد. به بیان دیگر اعضای جدید جامعه در جریان جامعه پذیری رفته رفته در زندگی مشترک جامعه خود سهیم می شوند، راه و رسم آنرا می آموزند خود را با آن سازگار می گردانند و سرانجام با سایر اعضا همانندی می یابند. به این ترتیب همتایی اجتماعی (Social syncretism) _ یا مانند گردی فرهنگی (cultural - assimilation) یا فرهنگ پذیری فراوان با (acculturation) می نماید، فرهنگ پذیری جریانی است که فرد را عمیقاً و از جهات فرهنگ جامعه همانند می کند چنانکه جامعه پذیری جریانی است که فرد را اندکی با هنجارهای

اجتماعی سازگار می‌گرداند هر کودک از لحظه‌ای که چشم به جهان می‌گشاید بی‌اختیار در جریان فرهنگ پذیری قرار می‌گیرد»^(۱)

جریان جامعه پذیری به دو صورت انجام می‌گیرد:

«۱- گاهی گروه عمده به جامعه پذیر کردن فرد می‌پردازد چنانکه خانواده و مدرسه آگاهانه

هنجارهای زندگی گروهی را به کودک می‌آموزند.

۲- گاهی زندگی گروهی خود به خود فرد را جامعه پذیر می‌گردانند چنانکه رفتار پدران

و مادران بی‌آنکه خود آنان متوجه باشند سر مشق رفتار کودکان میشود.»^(۲)

لذا با توجه به نقش خانواده و مربیان در تعلیم ارزشهای جامعه به کودکان و نوجوانان که از

اهمیت خاصی برخوردار است. می‌بایست با این نهادها توجه خاصی مبذول گردد چون در واقع

بزهکاری نوجوانان مقدمه‌ایی برای انجام جرائم بزرگتر در سنین بالاتر بوده و مشکلاتی برای

جامعه بوجود خواهد آورد لذا با توجه به اهمیت و ضرورت موضوع، تحقیق‌های اجتماعی در

این زمینه می‌تواند کمک و مساعدتی در پیدا کردن ریشه‌های جرم‌زا و بزهکاری نوجوانان و علل و

عوامل مؤثر بر وقوع بزهکاری و درمان و پیش‌گیری کجرویه‌های جامعه باشد.

۱- آریان پور - زمینه جامعه شناسی ص ۱۵۹

۲- همان منبع